

IVANKA DEVĀTA

motto

IVANKA DEVĀTA

JAK
JSEM SE
ZBLĀZNILA

Praha 2013

© Ivanka Devátá, 2013

Cover Illustration © Iva Hüttnerová, 2013

ISBN 978-80-7246-848-5

1.

V blázinci jsem měla úspěch. Skoro každý mě poznal. A ti, co ne, se to od těch poznavších dozvěděli. Měla jsem obrovskou radost. Snad vám ji přiblížím, vyzvu-li vás, abyste si představili, že procházíte cizím městem, když vás znenadání přepadnou takové střevní potíže, jež nesnesou odkladu, takže se uchýlíte za první neduživý keřík veřejné zeleně. A jak tam dřepíte spoře oděni a s husí kůží i na jazyku, jakýsi kolemjdoucí chlápek začne řvát: „No ne, Eda Kareš! Náš nejlepší seriálový režisér! Co tady, chlape, v Písku děláš?“

Jestliže jste vychováni jako já, neodpovíte větou holou, v níž je podmět zamlčen, jakkoli je výstižná, nýbrž se chvatně přiodějete a jmete se prchat za mumlání: „To bude omyl, já jsem Karásek, montér Karásek.“ A přitom si myslíte: Ten debil Maděra! Vždycky to byl vůl a teď je to vůl na pátou. Zkrátka jsou situace, kdy se popularita nejeví jako životní bonus, a pobyt na psychiatrii k nim patří.

Ovšem než to se mnou dospělo do tak nelichotivých konců, nějaký rok to trvalo. Ženská se nezblázní ze dne na den, protože jí hřeben spadl za pračku, a než ho vylovila, přismáhla guláš. Zvláště ne žena tak zocelená a radostně založená jako já, ale – v nelítostné bitce se životem si každého vojáčka nakonec ta jeho kulka najde. Ta moje se jmenovala... ale ne, to až později. Vezmeme to od začátku.

Dle mého názoru všechno začalo, když zemřela paní Knotková. Ne snad že by mi její skon zatemnil mysl. Koneckonců byla to jen sousedka, ač vlídná a milá, což bylo v novém bydlíšti příjemné. Měla byt nade mnou a žila tak tichounce, že jsem o její existenci téměř nevěděla. Přesto se mě úzkostlivě vyptávala, zda mě neruší její šicí stroj. Bože, kolikrát jsem si na její dotaz měla vzpomenout!

Občas jsem k ní zaskočila na pár slov, byť to nebyla právě ozvučná deska intelektuálních rozprav. Ale ani vzdělanější dáma, než jsem já, netouží čtyřicet hodin denně probírat Konfucia. Ráda se občas osvěží informacemi, že Bobková ze čtvrtého je bába princmetálová, Michlová z přízemí chlastá a Ebnerová odvedle je na ženský. To má člověk o čem přemýšlet a nepotřebuje k tomu žádné filozofy.

Po pár šťastných letech ale začala paní Knotková žehrat, že kluci naší domovnice dělají v ba-

ráku randál, ač paní správcová byla matkou jediné dcery, vyprávět o důmyslných sabotážích Bobkové, která údajně navrtala potrubí, aby jí vytopila byt, a tak podobně. Moje návštěvy se staly testem diplomatických schopností. Odporovat nebylo radno, souhlasit teprve ne. Vlastně jaksi nebylo o čem mluvit.

A jednoho dne paní Knotkové nebylo. Odebrala se do výšin, odkud lze sledovat hřištníky nejen v našem domě, ale třeba i v Africe. Přála jsem jí lehké spočinutí a věčný klid, aniž bych tušila, že pro mne klid skončil.

Totíž: když moji synové dospěli do věku, kdy už potřebovali vlastní byty, musela jsem se rozloučit se svou minulostí, která oplývala nádhernými pěti či tři a půl pokojovými byty se štukovanými stropy, předsíní a halou, a uskromnit se.

Dům, v němž jsem zakotvila, byl dům družstevníků, kteří se vzhledem k finančním možnostem museli spokojit s byty jedna plus jedna, v nichž vychovali své děti a v počestnosti zestárli. Byl tudíž postaven s maximálním ohledem na náklady. Leckterá stěna byla ledva na půl cihly, takže hygienické návyky sousedů byly veřejným tajemstvím. Krátce po mém přestěhování byly byty zprivatizovány a staly se osobním vlastnictvím. Jak tak původní družstevníci stárli a odcházeli za paní Knotkovou, přecházely byty do vlastnictví dědiců. Ti pak s nově nabytým majetkem zachá-

zeli dvěma způsoby. Buď je pronajali, nebo prodali. Oběmu předcházela renovace.

A tak se nade mnou záhy rozvášnilly vrtačky, motyky a jiné nástroje, které otrásaly domem v pracovní extázi. Můj lustr zvonil křišťálovými cingrlátky, skleněné vitríny drnčely a okna vibrovala jak při tornádu. Vibrovaly i moje nervy. Ale stavěla jsem se k situaci zmužile. Ze své budovateelské minulosti jsem si odnesla zkušenost, že všechno má svůj konec. Akorát jsem netušila, že tentokrát bude konec začátek toho mého.

Když řemeslníci sbalili fidlátka, nanosili do bytu svoje fidlátka dva Slováci. Mladí muži, již zaměstnaní, se uvedli tím, že neprodleně uspořádali kolaudační mejdan. Právě jsem se uložila ke spánku, když vypukl. Dnešní mládež totiž nezačíná s večírky v devatenáct či dvacet hodin. Nikoli, hosté přicházejí až po desáté či k jedenácté, neboť, jak se říká, noc je mladá. Avšak já mladá nejsem, a navíc jsem měla ráno nějakou pracovní povinnost. Jak jsem se tak marně kolem půlnoci převalovala na lůžku, odhodlala jsem se k něčemu, co jsem za celý svůj dlouhý život udělat nemusela. Vzala jsem si župan a šla s prosíkem o patro výš.

Mládenci otevřeli a vidouce chatrnou stařenu, rozjařili se. Což byl úctyhodný výkon, protože jejich dosavadní rozjaření dosahovalo hranice, po níž následuje demolice bytu. „Pojďte na kávič-

ku, no pojdte, aspoň se seznámíme!“ Ženská nacpaná sedativy pranic netouží se nabudit kávičkou a seznamovat se s mladíky ve věku svých synů. Vysvětlila jsem jim situaci a prosila o pochopení. Ten tvárnější z nových nájemníků lichotně pravil: „Vy jste herečka, že áno?“, ale jeho drsnější druh přímočaře pravil, že o mně jakživ neslyšel.

„To se nedivím,“ opáčila jsem, „když vy jste se začal dívat na televizi, končila jsem s kariérou.“ A kromě toho, pomyslela jsem si, Brutální Nikitu jsem nehrála. Nakonec hoši slíbili, že se ztiší, a já se vrátila do Záhořova lože. Ovšem rozjívěná společnost měla o ohleduplnosti své představy, a tak jsem k ránu spíš omdlela, než usnula. A to byl teprve začátek.

2.

Jak časem vyšlo najevo, večírky byly hlavní náplní života této dvojice. Do práce patrně chodili proto, aby měli na nájem a na pití. Nejhorší byly pátky a soboty. Zatímco celý národ hleděl natěšeně k víkendu, já měla od středy žaludeční neurózu. Už jsem nechodila žadonit o soucit, neboť mi vytanula na mysli jakási dětská říkanka o hajdalácích, pěkných ptácích, kteří, jak z básničky vyplývalo, věčně chlastali v hospodě, zatímco „hajdalačky stály plačky u dveří, u dveří“. Ztožnění s hajdalačkou se mi přičilo, též proto, že říkanka se nikterak nezmiňovala o tom, že by si fňukající hajdalačky nějak polepšily.

Tak jsem mlčky trpěla a moje mozkové nervové buňky pomalu odumíraly. Nový nápor stresu se dostavil, když větší hajdalák vypudil menšího z bytu za účelem sexuálního vyžití. Obstaral si slečnu, ale co to povídám! Slečnu! Řeknu-li slečna, představím si úhlednou bytost, která říká: „Zajisté, ovšem, nebude-li vás to obtěžovat“ a podobně. V případě nepřízně osudu má slečna kři-

vé nohy a nulová ňadra, avšak... vybrané způsoby jsou bez chyby. Zato „slečny“, které k podobným hýřilům docházejí, mají slovník (ostatně velmi chudý) založen na jiných základech a při sexu řvou jak mrouskající kočky.

Děva z onoho večera šla v noci telefonovat na chodbu, kde řvala do mobilu, až se dům otrásal. Musila se uchýlit mimo byt, jelikož tam pro ryčnou hudbu by byl i zvon Zikmund neslyšitelný. Blížila se půlnoc. Usoudila jsem, že okolnosti se dají označit jako mezní, a zvolila stejné mezní řešení. Zavolala jsem policii. Strážce zákona se neprodleně dostavil. Minul bez povšimnutí telefonistku a zabouchal na příslušné dveře. Jako správná babizna jsem číhala o patro níž u těch svých.

Narušitel pořádku otevřel s hulákáním: „Kde seš, vole, už to začíná“, načež zamrzl, vida místo harapanny biřice.

Ten mírným hlasem pravil: „Kolik je hodin?“

Zkrotlý hajdalák odpověděl: „Za deset minut dvanáct.“

„Proč tedy tak křičíte? A co ta hlučná hudba? Prosil bych občanský průkaz.“

Hromotluk mlčky vyhověl a policista, prolisťovav doklad, zákrok uzavřel: „Jste cizí státní příslušník. Měl byste i u nás dodržovat noční klid a chovat se slušně. Příště bych musel informovat vašeho zaměstnavatele. Dobrou noc přeji.“ Pa-

nečku! Klid vskutku nastal. Ovšem mně to nedalo a šla jsem se podívat, co tak poutavého v televizi začíná. No, co byste hádali? Peříčko!!!

Bohužel, svým radikálním činem jsem mladé muže spíše popudila, než usměrnila, takže v mejdanech pokračovali. V zoufalství jsem se obrátila na předsedkyni družstva, velice milou mladou ženu. Ta informovala majitelku a požádala ji o zjednání nápravy. Tento krok měl ale zcela opačný účinek. Větší hajdalák se doslova rozlítíl. Jedné krásné noci, krásné proto, že nahoře byl klid, si tak zase jednou spím a najednou mě vzbudí třískání do dveří. Krev se mi zastavila v žilách. Zase byla půlnoc. (Možná že ti chlapi ani nebyli lidi, že to byla strašidla přestrojená za státní zaměstnance, jelikož strašidlům, jak všichni víme, začíná právě o půlnoci šichta.) Proboha, přece mám zvonek, pomyslela jsem si, proč tedy mlátit do dveří? Sotva tato myšlenka vyšuměla z hlavy, přišla další série ran. Děsivých. Všechny buňky v těle se mi hrůzou scvrkávaly, takže po třetím ataku by mě smetl pohřebák na lopatku. Seděla jsem na posteli a ani nedýchala.

Možná je vám divné, že takový virvál neznepokojil sousedy. Byl nepřeslechnutelný. Probudil by i Šípkovou Růženku. Avšak obyvatelé tohoto domu se drží hesla: Co tě nepálí, nehas. (Jen tak pro ilustraci. Jednou jsem celé dva dny slyšela nepřetržitě hučet v potrubí vodu. Všichni tvrdili, že

nic neslyší, pouze pan správce připustil, že ve sklepě je mokro. Jen díky mému neutuchajícímu úsilí vyšlo najevo, že potrubí prasklo. Dva dny voda podmáčela dům a všichni jsme zaplatili tisíc korun stočného navíc. To víte, co tě nepálí, nehas. A proč by se hasilo, když voda teče proudem sama, že jo?) Útočník tudíž mohl dveře třeba prokopnout, vlézt dovnitř a ufackovat mě k smrti vzteky. Byl to totiž on, hajdalák větší.

Nedočkav se odezvy, s dusotem se řítíl ven z domu. Hned jsem věděla proč. Nejsem sice bůhvíjak statečná, ale taky ne pitomá. Šel se podívat, zda se u mne svítí. Zbytečně. Chytrá horákyňe se vtipně bála potmě. Ale přes všechny strach jsem došla k oknu. Jelikož bylo krátce po mých narozeninách, byl celý parapet plný váz s květinami, takže roleta nebyla stažená na doraz. Škvírou mezi líbeznými dary přírody jsem sledovala, kterak se omyl přírody – mstitel zastavil pěkně ve světle pouliční lampy a rozlíceně vzhlížel k mému oknu. Adrenalin mu asi ještě stoupl, když shledal, že si otloukal klouby zbytečně, ježto baba zřejmě není doma. Poté se vypotácel k svému bytu, padl a usnul. Já pak přemlouvala dvě hodiny mozek, aby mi přestal malovat hrůznou budoucnost, a nakonec usnula taky.

Po tomto nočním koncertu pro dvě pěsti a dveře jsem se znovu obrátila na předsedkyni družstva. Co mě zvlášť ničilo, bylo, že jsem byla ve

svém trápení osamocena. Hajdalákovými sousedy byla totiž jen paní Bobková, již hluchá, a paní Alice, která dlela polovinu roku na chatě. Takže jsem neměla žádné spojence a mohla jsem se jevit jako zapšklá stařena, která nepřeje mladým trochu zábavy. Bože, ať se mladí baví, trsají na diskotékách, poslouchají hudbu a milují se až do srdečního selhání, ale s ohledem na ty, kteří ve dne pracují a v noci obnovují své síly spánkem.

To, co teď líčím, se odehrávalo asi tak před desíti léty. A včera, čtete dobře, **včera** se mi dostal do rukou časopis s radami, jak postupovat proti bezohledným sousedům. Zdehle zkrácený citát: přesouvání nábytku, příliš hlasitá televize, hádky, noční party – to patří mezi nejčastější příčiny sporů v bytových domech. Jak postupovat. Upozorněte souseda, stěžujte si majiteli domu (družstvu, společenství nájemníků), volejte policii, obraťte se na přestupkovou komisi, případně na soud. Konec citátu. Takže vidíte, že mi pouhý selský rozum napovídal správně.

Předsedkyně družstva, také mladá, avšak na zcela jiný způsob než hajdaláci, znovu kontaktovala majitelku bytu a přitvrdila. Sdělila jí, že pokud nedojde k nápravě, družstvo podá stížnost a případnou pokutu dle zákona bude hradit ona – majitelka. To zabralo. Knotková mladší dala nájemníkům výpověď a byt prodala. Tím jedna trudná etapa skončila.

Rozkvetla jsem. Předčasně. Ale jak jsem mohla tušit, že to nejhorší období mého života, které mi podlomí zdraví, vygumuje můj pověstný optimismus a vnukne nutkavé přání umřít, teprve nastává.

3.

Kdyby byla paní Knotková hledala ty nejhorší kupce bytu, kteří mne ztrestají za výstřední touhu v noci spát, stěží by měla šťastnější ruku. Zvolila jakési Vaněčkovy z Plzně, kteří byt koupili pro syna, jenž měl v Praze studovat. První, co noví majitelé bytu udělali, bylo, že začali s renovací. Opět. Dalších šest měsíců mi nad hlavou řádili řemeslníci, a to daleko razantněji než předtím. Mimo jiné totiž pokládali plovoucí podlahy, čemuž předcházelo vyrvání starých parket. Nešťastnou shodou okolností jsem právě dala vymalovat pokoj, abych hned druhý den objevila vedle lustru pěkný hnědý flek. Dodnes si myslím, že si některý z dělníků postavil k ruce lahev piva a ta se převrhla. Přešla jsem to bez povšimnutí. Tedy povšimla jsem si, ne že ne, ale nezdálo se mi prozíravé začínat sousedské soužití střetem zájmů.

Ovšem celý půlrok jsem se potýkala s obavami. Student. Mladík. Plný životní síly a chtivý radováněk. Nevyklube se z něho zase hajdalák? Jed-

noho dne, když jsem uslyšela nahoře živý hovor, jsem se odhodlala s novými sousedy seznámit. Otevřela mi příjemná paní a já se představila jakožto sousedka zezdola. S trochou rozpaků jsem vysvětlila, že se jdu podívat, koho budu mít nad sebou, jelikož moje zkušenosti s předešlými nájemníky byly krušné. Flámy, kravál, neurvalé chování, upřesnila jsem. Vedle paní přešlapoval mladík, od prvního pohledu ňoumovitého vzhledu, společenské konverzace prozatím neschopný, i skýtal naději, že řvaní „vole, kde seš, už to začíná“ jest mu cizí. To potvrdila jeho maminka, neboť se mým obavám srdečně zasmála a chlácholivě mě ujistila: „Kdepak flámy! Vždyť bude chodit do školy a učit se.“ Tu větu si pamatuji doslova. Žádný přibližný výklad. Protože jsem si ji měla trpce opakovat celých pět let. Poté mi ochotná paní nadiktovala číslo svého i synova mobilního telefonu. Kdyby bylo cokoli v nepořádku, ať zavolám.

Vypadalo to růžově. Odporoučela jsem se s úsměvem, ale na dně mysli se krčily pochybnosti. Paní říkala, že synovi je dvacet. Co dělal od osmnácti? Stavěl huhulála? Nebo dělal jeden reparát za druhým, dokud nedostal maturitní glejt? Či byl nemocen? Nepřeji svým bližním nic zlého, ale uznejte, že neduživý soused by byl požehnáním. Pěkně by se prokašlával od jednoho semestru k druhému a volný čas trávil inhalováním

Vincentky. No, odevzdala jsem se do vůle boží a šla po svém. Přes všechnu nedůvěru jsem neměla ani zdání, že vůle boží bude zkoušet mě jako Joba.

Nastaly bezstarostné prázdniny, zpestřené příjemnými zážitky, například týdenním pobytem v Chrudimi, městě, které mi přirostlo k srdci díky babičce a dědečkovi. Nejenže jsem tam jezdila na prázdniny, ale též jsem tam za války chodila dva roky do školy. I vypravila jsem se tam osvěžit vzpomínky na šťastné chvíle. V polovině pobytu za mnou syn přivezl vnučku Rozárku, právě včas, abychom si spolu užily chrudimskou pouť.

Navštívila jsem i bývalý dům prarodičů Poršových. Tomu předcházela komická situace. Bylo vedro. Tak velké, že jsem si vzala kraťasy a tričko, oblečení mému věku poněkud nepřiměřené. Ale přece se neupeču! Když se na zazvonění otevřelo okno a já po zdvořilém pozdravu řekla: „Promiňte, že obtěžuji, ale víte... já jsem tu bydlela před šedesáti lety“, připadala jsem si jako exhumovaná. Ale paní hned poznala, že jen někdo tak šílený jako herečka může nosit v sedmdesáti krátké kalhoty, takže hladce odhalila mou totožnost. Pozvala mě dovnitř a moc se omlouvala, že právě zemřela jejich babička a oni rekonstruuji byt. „Kéž byste přijela o tři měsíce později,“ hořkovala. Ale já ji ujišťovala, že stejně nevidím, co

je tam teď, nýbrž to, co tam bylo dřív. Nejvíce mne dojaly kamenné schody do prvního patra. Po nich jsem kdysi křepce vybíhala coby osmiletá holčička, nemajíc žádného povědomí, co jsou to totální endoprotézy. Schody byly stále stejné. Původní. Ne tak moje kyčelní klouby. Zato Rozárce bylo právě osm let. Viděla jsem v tom zvláštní shodu okolností. Takový šprým života. A když mě sousedé vzali na zahrádku a já nostalgicky podotkla: „Tady stávala hrušeň“, dostalo se mi sdělení, že ji porazili loni. Loni. Snad to bylo dobře, protože kdyby tam ještě ta máslovka stála, přivinula bych se k jejímu kmeni a setrvala tam, dokud bych v těch křafasech nezmrzla.

Následující září měla svatbu neterž Monika. Krásnou svatbu na šumavské louce, pod širým nebem. Nevěsta byla nádherná, ženich sen tchyní. Co bylo neuspokojivé, bylo počasí. Panovalo zase příšerné vedro. A já trouba jsem si na tu svatbu pořídila kostým cihlové barvy s dlouhou sukní. No neměla jsem ho, no. Šla jsem ve starém hedvábném. Zato jsem se stala, a to je moje častá životní role, záchránkyní situace. Jak jsme tak bloumali před obřadem po louce, zmínila jsem se o jiné svatbě, kdy se vdávala neterž ze strýcovy strany a za kmotru jí šla teta – Helena Vondráčková. Tehdy vyšlo těsně před obřadem najevo, že Helenka si nevzala občanský průkaz. Panika, taxík, čekání. A když nás teď začali řadit do sva-